

**ULOGA I ZNAČAJ VLASNIKA KAPITALA NA POSLOVNI
REZULTAT JAVNIH KOMUNALNIH PREDUZEĆA**

**ROLE AND IMPORTANCE OF EQUITY HOLDER
IN THE BUSINESS RESULT OF PUBLIC UTILITY COMPANIES**

**Dr. sc. Suvad Isaković, docent
Politehnički fakultete
Univerzitet u Zenici
Zenica**

**Mr. sc. Almir Salčin
Regionalna deponija Mošćanica
d.d. Zenica**

REZIME

Svrha ovog rada je utvrditi postojanje utjecaja odluka vlasnika kapitala na poslovni rezultat JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada u FBiH, zatim zadovoljstvo kupaca uslugom JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada i kompetentnosti menadžera koji rade u JKP. Za prikupljanje primarnih podataka odabran stratificirani uzorak u okviru kojeg su stratum predstavljali kantoni u FBiH iz kojih je odabran po jedan grad kantona koji broji najveći broj stanovnika u tom kantonu. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja provedena je primjenom naučnih i statističkih metoda: analiza, sinteza, indukcije, dedukcija, deskripcija, komparacija, deskriptivna statistika, i neparametarske korelaciona analiza. Korištenjem navedenih statističkih metoda utvrđeno je da odluke vlasnika kapitala negativno utječu na poslovni rezultat JKP i zadovoljstvo građana uslugama JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada, koji su posljedica imenovanja nekompetentnih menadžera JKP.

Ključne riječi: monopol, cijena, poslovno odlučivanje, javna komunalna preduzeća, poslovni rezultat.

ABSTRACT

The purpose of this paper is to establish the existence of influence of equity holder to business result of PUC for the disposal of municipal waste in the Federation of Bosnia and Herzegovina, PUC customer satisfaction service for municipal waste disposal and competence of managers who work in the PUC. For primary data gathering, a stratified sample is chosen, within which a stratum was represented by cantons of Federation of Bosnia and Herzegovina, out of which one city with the highest number of people was chosen. The analysis and interpretation of research results is conducted by scientific and statistical methods: analysis, synthesis, induction, deduction, description, comparison, descriptive statistics, and nonparametric correlation analysis. By use of these statistical methods it was determined that the equity holder has a negative impact on the business result of PUC and PUC public satisfaction for the disposal of municipal waste, resulting from the appointment of incompetent managers of PUC.

Keywords: monopoly, price, business decision-making, public utility companies, business result.

1. UVOD

Javna komunalna preduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine su u vlasništvu općina ili u nekom slučajevima u vlasništvu kantona. U tom smislu, općine kao većinski vlasnici su osnivači tih preduzeća i uglavnom djeluju u formi skupštine preduzeća. Tako, općine osnivaju preduzeća, ulažu kapital, imenuju nadzorne odbore, odobravaju imenovanje direktora preduzeća na prijedlog nadzornih odbora. U obavljanju svojih javnih funkcija, preduzeća koja se bave zbrinjavanjem komunalnog otpada uglavnom imaju monopol na tržištu kojeg opslužuju. Kako su Samuelson i Nordhaus navode, monopol je situacija kada samo jedan prodavac ima potpuni nadzor nad cijelim privrednim sektorom [3]. Bitna karakteristika monopola je da u njemu prodavac određuje prodajnu cijenu robe koja mu obezbjeđuje nadoknadu utrošenog kapitala, prosječnu dobit i još monopolsku ekstra dobit [4]. U tom smislu Samuelson i Nordhaus dobit definišu kao neto prihod ili razliku između ukupne prodaje i ukupnih troškova [3].

Činjenica da Javna komunalna preduzeća u monopolističkoj ulozi umjesto poslovanja sa profitom ostvaruju gubitak pa čak i odlazak pod stečaj je neshvatljiva, te ukazuje na postojanje ozbiljnog problema u upravljanju tim preduzećima. Određene informacije sa tržišta ukazuju da je jedan od mogućih razloga za masovno poslovanje sa gubitkom zbog činjenice da veliki broj Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada ima utvrđenu cijenu usluga koja je niža od ekonomske cijene. U isto vrijeme dok troškovi rada protekom vremena postepeno rastu, cijena usluga komunalnih preduzeća ostaje na istom nivou. Tako su na primjer cijena goriva, električne energije, i najniža neto satnica rada zaposlenih kao osnovni troškovi Javnih komunalnih preduzeća u posljednjih nekoliko godina drastično porasli a cijene usluga zbrinjavanja otpada su uglavnom ostale nepromijenjene.

Cijena usluga zbrinjavanja otpada se utvrđuje na prijedlog kalkulacije cijene koju dostavlja menadžment preduzeća a na koju saglasnost daju općinski vijećnici u formi skupštine preduzeća. Važno je napomenuti da općinski vijećnici su izabrani političkim putem od strane stanovništva na lokalnim izborima. Tako izabrani vijećnici su različitog nivoa obrazovanja, političkog opredjeljenja i pogleda na upravljanje Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje otpada. Nažalost, mnoge odluke koje se tiču upravljanja Javnim komunalnim preduzećima često se donose na osnovu dnevno političkih potreba a ne na osnovu tržišnih i ekonomskih osnova.

Preduzeće korporativnog ili bilo kojeg drugog tipa mora svojim poslovanjem zadovoljiti interese različitih interesno-uticajnih grupa, osigurati profit i ekonomski rast, ispuniti očekivanja potrošača, očekivanja zaposlenika u njihovim različitim interesima, te ispuniti zahtjeve bližeg i šireg okruženja, etičke ciljeve i ciljne zaštite okoline [5].

U skladu s tim, fokus ovog rada je utvrditi da li i u kojoj mjeri odluke vlasnika kapitala utiču na finansijski rezultat Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada u Federaciji Bosne i Hercegovine, zatim zadovoljstvo kupaca uslugom Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada i kompetentnost menadžera koji rade u Javnim komunalnim preduzećima.

Upravljanje u preduzećima za ubrinjavanje komunalnog otpada funkcioniše prije svega u skladu sa odredbama Zakona o javnim preduzećima Federacije Bosne i Hercegovine, kantonalnim Zakonima o komunalnim djelatnostima, Zakonom o upravljanju otpadom Federacije Bosne i Hercegovine, Zakonom o zaštiti okoliša i drugim. Član 5. Zakona o javnim preduzećima Federacije Bosne i Hercegovine [6] je definisao da organi upravljanja javnog preduzeća su: skupština, nadzorni odbor, i uprava (menadžment). Između ostalih dužnosti skupština Javnih komunalnih preduzeća u skladu sa članom 6. navedenog Zakona je da donosi odluke o planu poslovanja, te podnosi općinskom vijeću, skupštini kantona, odnosno Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine izvještaje o radu i poslovanju javnih preduzeća najmanje jednom godišnje. Na osnovu člana 343. Zakona o privrednim društvima [7], skupština

preduzeća obavezno odlučuje o godišnjem obračunu, raspodjeli dobiti i pokriću gubitka. Prema tome, vlasnici kapitala donose odluke o visini cijene usluga Javnih komunalnih preduzeća i samim tim snose direktnu odgovornost za poslovni rezultat Javnih komunalnih preduzeća. U članu 12. Zakona o javnim preduzećima [6] navedeno je da upravu bira nadzorni odbor većinom glasova na osnovu javnog konkursa iz reda kandidata koji po menadžerskim znanjima i iskustvu najbolje odgovaraju za izvršenje operativnih poslovnih potreba javnog preduzeća. U upravu ne mogu biti imenovana lica koja vrše funkciju u političkim strankama.

Prema Mašiću [1], menadžer treba da raspolaže sa informacijama o poslovnom okruženju i da se uspješno nosi sa promjenama u okruženju. Pored toga, menadžer mora znati komunicirati, planirati, odlučivati, upravljati ljudima, organizovati, držati poslove pod kontrolom, voditi, poznavati finansije, poznavati svoju oblast ili profesiju, a to su poslovi za koje menadžer treba da posjeduje znanja, vještine i sposobnosti kojih nažalost mnogi menadžeri nemaju.

Prema Pindycku i Rubinfeldu, [2] nadziranje rada menadžera u javnim preduzećima je skupo i ne postoji garancija da će oni postizati efikasne poslovne rezultate te zakonska kontrola javnih preduzeća neće biti efikasna sve dok ta preduzeća imaju bolje informacije o svojim troškovima nego zakonodavna tijela. U javnom sektoru nedostaju neke tržišne snage koje drže pod kontrolom menadžere u privatnom sektoru, ali ipak državne agencije i preduzeća mogu biti efikasno nadzirane kao što to u Sjedinjenim američkim državama obavlja Državni računovodstveni ured i Ured za upravljanje i budžet.

Na osnovu naprijed navedenih premisa može se zaključiti da vlasnici kapitala direktno su odgovorni za poslove upravljanja Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada a samim tim odgovorni su i za njihov poslovni rezultat. U tom smislu vlasnici kapitala moraju iznaći načina da utvrđuju ekonomski održive cijene za Javnih komunalnih preduzeća, da imenuju kompetentne menadžere čime će doći do povećanja kvalitete usluga Javnih komunalnih preduzeća što bi rezultiralo zadovoljstvom korisnika usluga Javnih komunalnih preduzeća.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Svrha ovog istraživanja je identifikovanje ključnih faktora koji negativno utječu na poslovni rezultat Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada u Federaciji Bosne i Hercegovine. Problemsko pitanje istraživanja glasi: Zašto javna komunalna preduzeća posluju s negativnim finansijskim rezultatom, iako se nalaze u monopolističkoj tržišnoj poziciji, s obzirom da su jedini pravni subjekt koji se bavi zbrinjavanjem komunalnog otpada? Predmet istraživanja podrazumijeva: istraživanje utjecaja odluka vlasnika kapitala na finansijski poslovni rezultat Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada u Federacije Bosne i Hercegovine i nivo kompetentnosti menadžera koji rade u Javnim komunalnim preduzećima.

Kako bi utvrdili odgovor na problemsko pitanje istraživanja formulisane su hipoteze istraživanja kako slijedi:

H. Nepoznavanje stvarnih ulaznih troškova JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada, značajno utječe na odluku vlasnika kapitala prilikom utvrđivanja cijene usluga JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada

H₁. Nekompetentnost menadžmenta Javnih komunalnih preduzeća značajno utječe na poslovni rezultat Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada.

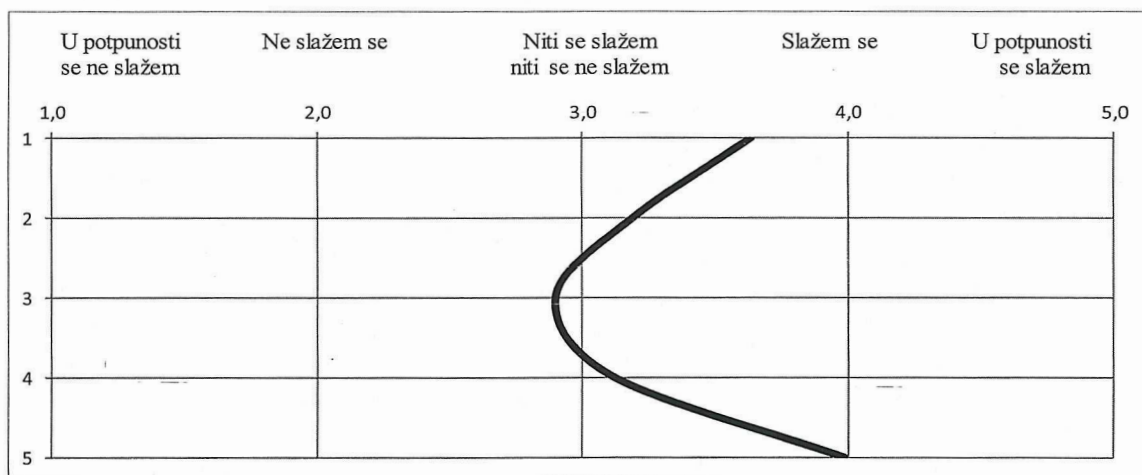
H₂. Menadžeri Javnih komunalnih preduzeća ne posjeduju potrebna znanja, sposobnosti i vještine potrebne za upravljanje Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada.

Istraživanje i prikupljanje podataka je izvršeno putem strukturiranog anketnog upitnika koji se sastojao od skupa tvrdnji na osnovu kojih su ispitanici iskazali svoje stavove i mišljenja prema ponuđenih 5 nivoa slaganja ili neslaganja koji su izraženi putem Likertove skale. Anketa je provedena direktnim kontaktom sa ispitanicima, putem pošte i e-maila. Za uzorak je odabran

stratificirani uzorak u okviru kojeg su stratum predstavljali kantoni Federacije Bosne i Hercegovine iz kojih je odabran po jedan grad u kantonu koji broji najveći broj stanovnika u tom kantonu. Ispitanici koji su dali odgovore su bili predstavnici skupština preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada i to 129 vijećnika od ukupno 299, te 6 predstavnika menadžmenta i uprave Javnih komunalnih preduzeća za zbrinjavanje komunalnog otpada u tim gradovima od ukupno 10. Podaci koji su prikupljeni putem anketnih upitnika obrađeni su statističkim programom SPSS. Kako bi se realizovala svrha ovog rada i provjerile postavljene hipoteze korištene su istraživačke metode: desk research i anketiranje; naučne i statističke metode: metoda analize i sinteze, metoda dedukcije i indukcije, metoda deskripcije i komparacije, deskriptivne statistike, i neparametarske korelacione analize. Prilikom analize povezanosti, odnosno utvrđivanja stepena povezanosti i smjera veze između dvije varijable, koristila se prosta korelaciona analiza (koeficijent proste linearne korelacije – Spirmanov koeficijent).

3. INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

U cilju jasnijeg razumijevanja provjere generalne hipoteze istraživanja potrebno je istaći činjenicu da je uloga menadžmenta JKP da predloži eventualno povećanje cijene usluga koje obrazlaže kroz detaljnu kalkulaciju cijene koštanja, a vijećnici je odobravaju ili ne odobravaju. Imajući u vidu da su na pitanja odgovarali samo vijećnici, veoma je interesantno da je najveći stepen slaganja postignut kod pitanja da upravo oni prilikom donošenja odluke o visini cijena traže dodatno pojašnjenje. Prosječna ocjena je skoro 4, a najčešći odgovor na ovo pitanje je „slažem se“. To nam ukazuje na činjenicu da vijećnici zbog nepoznavanja elemenata i stvarnih ulaznih troškova JKP moraju tražiti mnogo pojašnjenja, što u najvećoj mjeri doprinosi prihvatanju hipoteze.

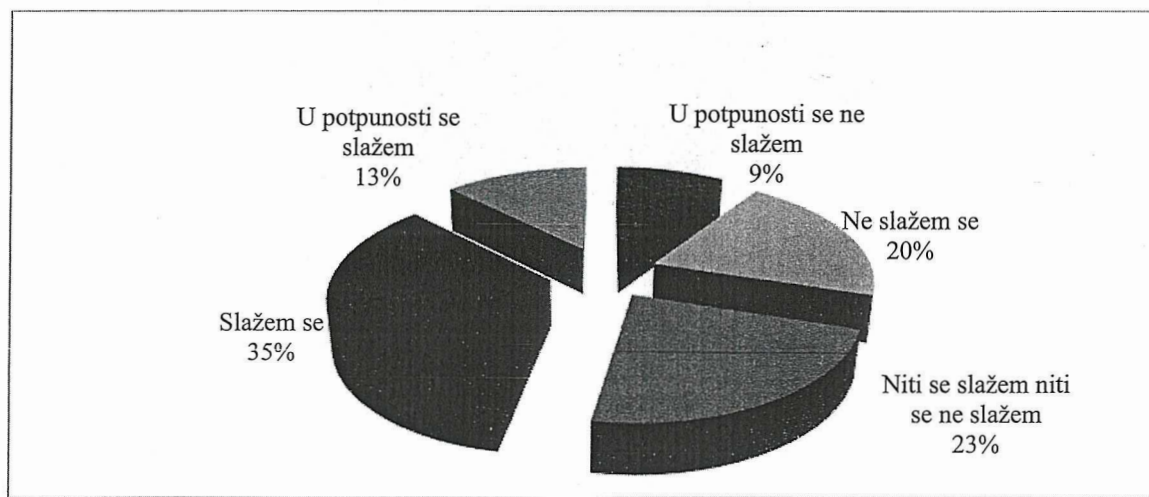
Legenda: 1. Kod donošenja odluke o visini cijene usluga javnih komunalnih preduzeća (JKP) za zbrinjavanje komunalnog otpada, upoznati ste od strane menadžmenta JKP, sa svim elementima na osnovu kojih se formira cijena usluga; 2. Prilikom donošenja odluke o visini cijene usluga JKP, Vi jasno znate stvarne ulazne troškove JKP; 3. Kalkulacija cijene zbrinjavanja komunalnog otpada koju Vam dostavi menadžment JKP je jasno izražena i obrazložena; 4. Kalkulacija cijene zbrinjavanja komunalnog otpada koju Vam dostavi menadžment JKP je tačno iskazana; 5. Kod donošenja odluke o visini cijene usluga JKP, Vijećnici često moraju tražiti dodatna pojašnjenja vezano za kalkulaciju cijene

Slika 1. Prosječna ocjena na pitanja koja su bila postavljena samo anketiranim vijećnicima

Pored navedenog, visoku prosječnu ocjenu (3,64) vijećnici su dali na stav da su kod donošenja odluka o cijenama usluga upoznati od strane menadžmenta sa svim elementima. U tom smislu može se zaključiti da sami vijećnici ne poznaju dovoljno ulazne troškove nego ih o tome upoznaje menadžment preduzeća. U vezi sa tim, nešto manji stepen slaganja (prosječna ocjena

je 3,07) je kod stava da su kalkulacije koje im dostavi menadžment JKP tačno iskazane. Zbog nepoznavanja stvarnih ulaznih troškova postoji sumnja vijećnika da menadžeri ne iskazuju tačne podatke o preduzećima. Osim u tačnost, vijećnici veći stepen sumnje iskazuju kod jasnoće izražavanja i obrazloženja kalkulacije.

Da bi hipotezu potvrdili ili opovrgnuli važna je interpretacija stava koji kaže (Slika 2): prilikom donošenja odluke o cijeni usluga JKP vijećnici jasno znaju stvarne ulazne troškove.

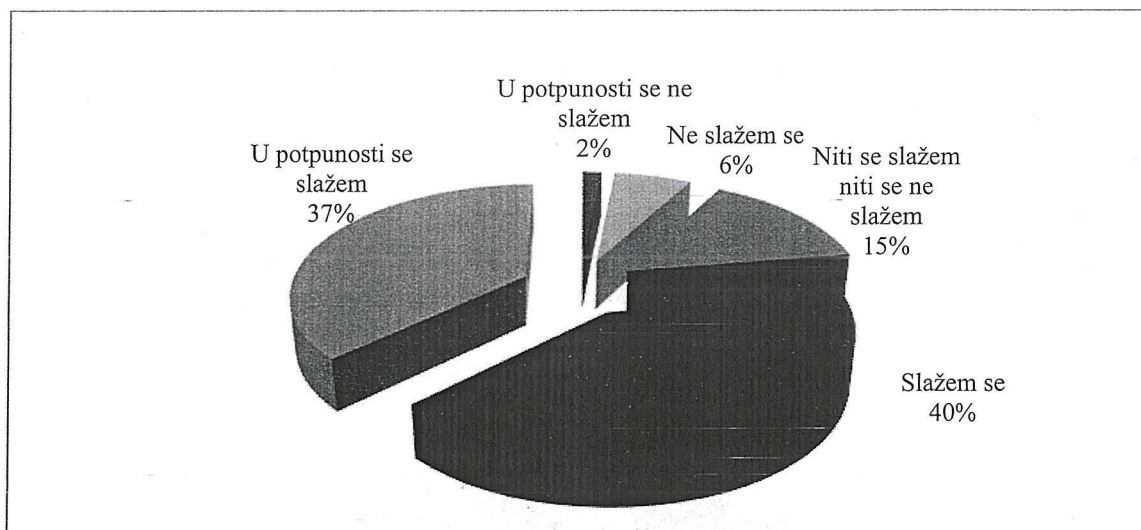

Slika 2. Lični stav o poznavanju stvarnih ulaznih troškova JKP od strane vijećnika

Pri tome treba uzeti u obzir da vijećnici zapravo bi trebali priznati da li poznaju ili ne poznaju ulazne troškove JKP. Ovdje se uočava da skoro četvrtina anketiranih nema određen stav po ovom pitanju iz čega se može zaključiti da izbjegavaju da iskažu svoj stav o poznavanju ulaznih troškova iz čega proizilazi pitanje zašto bi neko rekao da nema stav ako zaista poznaje ulazne troškove. Na osnovu toga, može se zaključiti da su vijećnici neodređeni po tom pitanju. Također, približno 30% anketiranih ima negativan stav, odnosno izjavili su da ne poznaju ulazne troškove. S druge strane, činjenica da skoro polovina vijećnika (48%) smatra da prilikom donošenja odluke o visini cijene usluge JKP poznaju stvarne ulazne troškove, pokazuje nam da se hipoteza ne može prihvatiti u potpunosti, ali imajući u vidu sve naprijed navedene činjenice a posebno odgovore vijećnika na prvo anketno pitanje koje se odnosi na ovu hipotezu, ne može se ni odbaciti, zbog čega je hipoteza uslovno prihvaćena.

Da bi zaključili da li nekompetentnost menadžmenta JKP značajno utječe na poslovni rezultat JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada, jedan od načina je statistička analiza odgovora na pitanja/stavove iz ove oblasti. Prije konkretnih rezultata, važno je napomenuti da su se u okviru kompetentnosti posmatrale karakteristike kao što su poslovni uspjesi menadžera, njegovo teorijsko i/ili praktično znanje, zatim iskustvo i razna usavršavanja kroz obuke, seminare ili slične programe iz finansijskog menadžmenta.

U vezi sa ovom hipotezom interesantan podatak je da samo 7,8% ispitanika se ne slaže sa tvrdnjom da poslovni rezultat JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada ovisi od kompetencija menadžera. Imajući u vidu navedenu činjenicu, prihvatamo postavljenu hipotezu istraživanja. Na Slici 3. ilustrovana je strukturu odgovora na pomenutu tvrdnju, koja je direktno povezana sa prvom pomoćnom hipotezom. Osim toga, prosječan rang (ili ocjena) ispitanika je iznad 4.

Slika 3. Lični stav vijećnika o uticaju kompetencija menadžera na poslovni rezultat JKP

Analiza svih kompetencija pojedinačno pokazuje da je prosječna ocjena niska što ide u prilog prihvatanju hipoteze istraživanja.

	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0
1					
2					
3					
4					
5					

Legenda: 1. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir postojanje kompetencija menadžera za upravljanje JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 2. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir teorijsko znanje menadžera o upravljanju JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 3. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir praktično znanje menadžera o upravljanju JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 4. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir prethodno radno iskustvo menadžera potrebno za uspješno upravljanje JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 5. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir profesionalno usavršavanje kroz seminare, radionice i treninge u oblasti upravljanja JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada

Slika 4. Stav vijećnika o različitim kompetencijama menadžera prilikom angažovanja u JKP

Kao što se vidi na Slici 4. sve ocjene su ispod tri što ukazuje na značajno neslaganje sa tvrdnjama da se vodi računa o različitim njihovim kompetencijama prilikom angažovanja u JKP. Pored toga, najučestalija ocjena na ove tvrdnje je 1. To pokazuje da se najviše ispitanika potpuno ne slaže sa ovim tvrdnjama.

Na kraju analize predstavljenih rezultata istraživanja, a u okviru ove hipoteze istraživanja, interesantno je saznanje da između svih stavova postoji značajna pozitivna korelacija, odnosno visok stepen korelacije koju smo izračunali pomoću Spirmanovog koeficijenta.

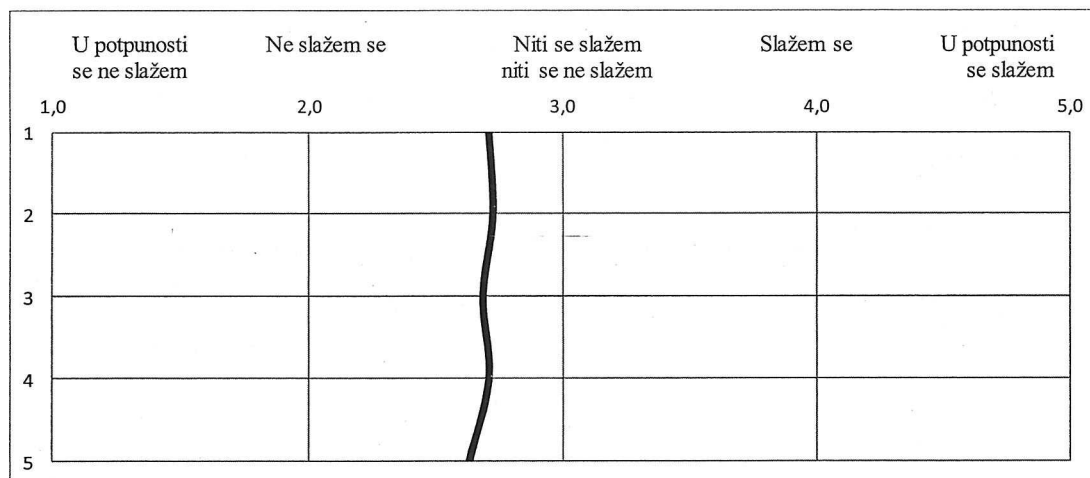
U cilju pravilnije interpretacije naredne tabele potrebno je imati u vidu da su se varijable iz praktičnih razloga označile oznakama od H4a do H4e (redoslijed kao na Slici 5).

Tabela 1. Korelacija između varijabli koje determinišu kompetencije u finansijskom menadžmentu

		H4a	H4b	H4c	H4d	H4e
H4a	Correlation Coefficient	1,000	,880**	,831**	,854**	,859**
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,000
	N	129	129	129	129	129
H4b	Correlation Coefficient	,880**	1,000	,851**	,851**	,852**
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,000	,000
	N	129	129	129	129	129
H4c	Correlation Coefficient	,831**	,851**	1,000	,986**	,940**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,000
	N	129	129	129	129	129
H4d	Correlation Coefficient	,854**	,851**	,986**	1,000	,940**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.	,000
	N	129	129	129	129	129
H4e	Correlation Coefficient	,859**	,852**	,940**	,940**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	.
	N	129	129	129	129	129

Druga pomoćna hipoteza direktno zavisi od stavova vijećnika, jer se zasniva na pretpostavci da menadžeri JKP ne posjeduju potrebna znanja, sposobnosti i vještine potrebne za upravljanje JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada. U cilju provjere navedene tvrdnje koristili su se stavovi, s kojima se ispitanici uglavnom nisu saglasni (na sve tvrdnje je prosječna ocjena ispod 3).

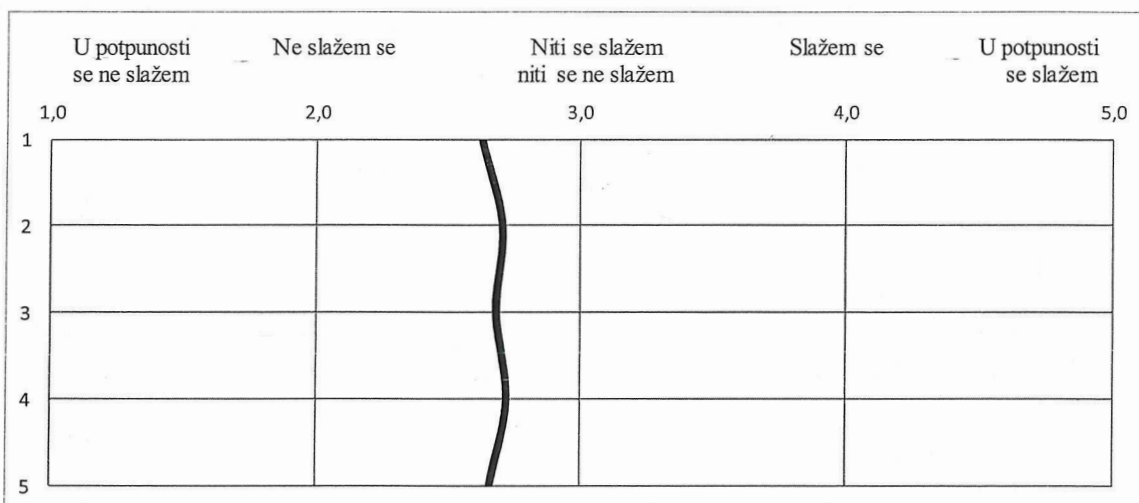
Po svim pitanjima/tvrdnjama dominira potpuno neslaganje, jer je najčešći odgovor 1 – „potpuno se ne slažem“. Naime, veoma nizak stepen saglasnosti vijećnika je prisutan kod pitanja koja govore da se prilikom angažovanja menadžera u JKP uzima u obzir njegova kompetentnost, ne u finansijskom menadžmentu već u upravljanju komunalnim otpadom.

Legenda: 1. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir profesionalno usavršavanje kroz seminare, radionice i treninge u oblasti finansijskog menadžmenta; 2. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir prethodno radno iskustvo menadžera potrebno za uspješno upravljanje JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 3. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir praktično znanje menadžera o upravljanju JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 4. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir teorijsko znanje menadžera o upravljanju JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 5. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir postojanje kompetencija menadžera za upravljanje JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada

Slika 5. Stav o različitim kompetencijama menadžera za upravljanje komunalnim otpadom

Na Slici 5. Prikazane su procječne ocjene odgovora o uzimanju u obzir kriterija iz domena dodatnog obrazovanja i stečenih kompetencija kandidata za menadžere JKP. Očito je da ispitanici smatraju da su ovi kriteriji potpuno zanemareni prilikom imenovanja menadžera JKP.

Legenda: 1. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir postojanje kompetencija menadžera za upravljanje JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 2. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir teorijsko znanje menadžera o upravljanju JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 3. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir praktično znanje menadžera o upravljanju JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 4. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir prethodno radno iskustvo menadžera potrebno za uspješno upravljanje JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada; 5. Prilikom angažmana menadžera u JKP, uzima se u obzir profesionalno usavršavanje kroz seminare, radionice i treninge u oblasti upravljanja JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada

Slika 6. Struktura odgovora na pitanja u vezi kompetencija menadžera

Imajući u vidu činjenicu da vijećnici u najvećem broju slučajeva smatraju da se prilikom angažovanja menadžera ne vodi računa o njihovom iskustvu, teorijskom i praktičnom znanju, ali i obukama, seminarima i konferencijama iz oblasti zbrinjavanja otpada, potpuno je jasno da se hipoteza može prihvatiti.

Osnovanost prihvatanja ove hipoteze proizilazi iz činjenice da se broj vijećnika smanjuje od najnegativnijeg stava do najpozitivnijeg (Slika 6). Osim toga, pozitivna korelacija između ovih varijabli je veoma visoka (Tabela 2).

Tabela 2. Korelacija između varijabli koje determinišu kompetencije u upravljanju otpadom

		H4a	H4b	H4c	H4d	H4e
H4a	Correlation Coefficient	1,000	,871**	,940**	,941**	,925**
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,000
	N	129	129	129	129	129
H4b	Correlation Coefficient	,871**	1,000	,878**	,882**	,866**
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,000	,000
	N	129	129	129	129	129
H4c	Correlation Coefficient	,940**	,878**	1,000	,990**	,965**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,000
	N	129	129	129	129	129
H4d	Correlation Coefficient	,941**	,882**	,990**	1,000	,968**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.	,000
	N	129	129	129	129	129
H4e	Correlation Coefficient	,925**	,866**	,965**	,968**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	.
	N	129	129	129	129	129

4. ZAKLJUČAK

U ovom radu provedeno je teorijsko i empirijsko istraživanje kojim se nastojalo odgovoriti na problemsko pitanje: Zašto javna komunalna preduzeća posluju s negativnim finansijskim rezultatom, iako se nalaze u monopolističkoj tržišnoj poziciji, s obzirom da su jedini pravni subjekt koji se bavi zbrinjavanjem komunalnog otpada? U teorijskom dijelu istraživanja proučena je adekvatna literatura koja se bavi izučavanjem upravljanja JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada. U empirijskom dijelu provedeno je istraživanje utjecaja odluka vlasnika kapitala na finansijski rezultat JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada u Federaciji Bosne i Hercegovine kao i kompetentnosti donosioca odluka o cijena komunalnih usluga i menadžmenta koji vodi Javna komunalna preduzeća.

Naprijed izneseni rezultati provedenog empirijskog istraživanja, pružaju odgovor na problemsko pitanje koje je potaknulo ovo istraživanje. Dakle, odluke vlasnika kapitala značajno utječu na finansijski rezultat JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada u Federaciji Bosne i Hercegovine kao i činjenica da vlasnik kapitala imenuju nekompetentne menadžere u JKP. Obzirom na to, vlasnici kapitala bi morali utvrđivati optimalne cijene usluga za zbrinjavanje komunalnog otpada kojim bi se uspostavio prihvatljiv odnos cijene i usluge JKP koji bi omogućio pozitivno poslovanje JKP te nivo usluga i cijena kojima bi bili zadovoljni korisnici. Također, imenovanje kompetentnih menadžera u JKP od strane vlasnika kapitala je jedan od osnovnih preduslova kako bi JKP za zbrinjavanje komunalnog otpada poslovalo pozitivno.

5. LITERATURA

- [1] Mašić, B., Strategijski menadžment, (2009.), Univerzitet Singidunum, Beograd.
- [2] Pindyck, R. S., Rubinfeld, D. L., (2005.), Mikroekonomija, Mate, Zagreb.
- [3] Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D., (2005.), Ekonomija, Mate d.o.o., Zagreb.
- [4] Šebić, F., (1998.), Uvod u ekonomiju, Ekonomski fakultet, Sarajevo.
- [5] Tipurić, D., et al. (2008.), Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb.
- [6] Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, Zakon o javnim preduzećima Federacije Bosne, i Hercegovine, (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 8/05).
- [7] Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, Zakon o privrednim društvima Federacije Bosne i Hercegovine, (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09, 75/13).